

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 240/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- erityisasiantuntija Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Filippa Nikkinen, Kansaneläkelaitos
- ekonomisti Heikki Taulu, Akava ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- juristi Samppa Koskela, STTK ry
- sosiaaliasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toiminnanjohtaja Aki Villman, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti muutettavaksi työttömyysturvalakia. Esityksen mukaan työttömyysetuuden maksamisen käynnistymisen yhteydessä asetettavalta omavastuuajalta maksettaisiin työttömyysetuutta peruspäivärahana, ansiopäivärahana tai työmarkkinatukena. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että yritystulojen sovittelussa sovittelu voidaan tehdä etuudensaajan ilmoittamien tietojen perusteella.

Ehdotetuilla muutoksilla vastataan siihen työntekijöiden toimeentulon turvan vahvistamisen tarpeeseen, joka koronavirusepidemian torjumiseksi toteutetuista rajoitustoimenpiteistä seuraa.

Esitys liittyy vuoden 2022 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen.

Valiokunnan mietintö StVM 39/2021 vp

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja se on voimassa 28.2.2022 saakka. Muutoksia sovellettaisiin 1.1.2022 alkaen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysetuutta maksettaisiin väliaikaisesti myös työttömyysturvan omavastuuajalla. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että yritystoiminnan tuloa soviteltaessa tulot arvioitaisiin hakijan oman ilmoituksen perusteella, jos tuloissa on tapahtunut muutos koronaepidemian vuoksi. Yritystulojen sovittelua koskeva muutos liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan toiseen hallituksen esitykseen (HE 239/2021 vp), jossa esitetään, että yrittäjällä on yritystoiminnan jatkumisesta huolimatta väliaikaisesti oikeus työmarkkinatukeen, jos päätoiminen työskentely on päättynyt tai tulot ovat vähentyneet koronaepidemian vuoksi.

Vastaavat koronaepidemiaan liittyvät työttömyysturvaa koskevat säännökset tulivat voimaan maaliskuussa 2020 (HE 38/2020 vp, EV 32/2020 vp), ja niiden voimassa oloa on jatkettu useaan otteeseen. Työttömyysturvan maksamista omavastuuajalla koskeva säännös oli voimassa 31.12.2020 saakka ja yrittäjätulojen sovittelua koskeva säännös 30.11.2021 saakka.

Erona aikaisemmin voimassa olleeseen sääntelyyn nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei ehdoteta valtion rahoittavan omavastuuajalta maksettavien etuuksien kustannuksia, vaan etuudet rahoitetaan työttömyysturvan yleisten rahoitusperiaatteiden mukaisesti eli Työllisyysrahaston, valtion ja työttömyyskassojen varoin. Lisäksi nyt ehdotettavien muutosten ohella ei ehdoteta lomautusten helpottamista koskevia muutoksia, jotka olivat voimassa vuonna 2020 samanaikaisesti kuin työttömyysturvaa koskevat väliaikaiset muutokset (HE 26/2020 vp, EV 15/2020 vp).

Valiokunta pitää esitettyjä väliaikaisia säännöksiä perusteltuina nykyisen epidemiatilanteen aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Ehdotetuilla muutoksilla vahvistetaan työntekijöiden toimeentulon turvaa, joka on heikentynyt koronavirusepidemian torjumiseksi toteutettujen rajoitustoimenpiteiden johdosta. Lisäksi valiokunta korostaa, että omavastuuajalla ei ole sen tarkoituksen mukaista työttömyysetuuksien alkamista ehkäisevää vaikutusta, jos työttömyys tai lomautus johtuu rajoitustoimenpiteistä.

Etuuden maksaminen työttömyysturvan omavastuuajalta parantaa etuudensaajien taloudellista asemaa. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden (s. 6) mukaan esimerkiksi lomautetulla ansiöpäivärahan saajalla työttömyysetuus paranee keskimäärin 375 eurolla ja peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavalla noin 168 eurolla verrattuna tilanteeseen, jossa omavastuuajaa sovellettaisiin. Esitetyt muutokset lisäävät työttömyysturvamenoa arviolta noin 10 miljoonalla eurolla. Valtion osuus kasvaa noin 5,6 miljoonalla eurolla, Työllisyysrahaston osuus noin 3,9 miljoonalla eurolla ja työttömyyskassojen 0,5 miljoonalla eurolla.

Lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian, ja muutoksia ehdotetaan sovellettavan takautuvasti 1.1.2022 alkaen. Taannehtivaa soveltamista on esityksessä perusteltu ihmisten taloudellisen toimeentulon turvaamisella yhteiskunnallisesti laaja-alaisen ja poikkeuksellisen tartuntataudin oloissa (s. 9). Valiokunta korostaa, että taannehtiva soveltaminen on sosiaaliturvaetuuksia

Valiokunnan mietintö StVM 39/2021 vp

koskevassa sääntelyssä poikkeuksellista, mutta pitää sitä kuitenkin tässä yhteydessä tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon epidemiatilanteen nopea heikentyminen ja tämän vuoksi tehtyjen rajoitustoimenpiteiden ripeä käyttöönotto.

Valiokunta toteaa, että ehdotetut säännökset ovat voimassa poikkeuksellisen lyhyen aikaa vain 28.2.2022 saakka, ja valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty voimassaoloajan pidentämistä. Säännösten lyhyt voimassaoloaika luo epävarmuutta etuudensaajille, ja säännösten mahdollinen jatkaminen kuormittaa päätöksentekoa ja etuuksien toimeenpanoa. Valiokunta pitää kuitenkin säännösten lyhyttä voimassaoloaikaa perusteltuna ottaen huomioon epidemiatilanteen kehityksen epävarmuus ja poikkeussäännöksistä syntyvät kustannukset. Jos epidemiatilanne edellyttää väliaikaisten säännösten jatkamista, valiokunta pitää tärkeänä, että sitä koskeva esitys annetaan niin, että eduskuntakäsittelyyn jää riittävä aika eikä taannehtivalle lainsäädännölle ole enää tarvetta.

Esitettyjen muutosten taannehtivan soveltamisen ja lyhyen voimassaolon vuoksi valiokunta korostaa, että säännösten toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota muutoksista tiedottamiseen ja etuudensaajien neuvontaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 240/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 25.1.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Petri Huru ps

Valiokunnan mietintö StVM 39/2021 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen

Valiokunnan mietintö StVM 39/2021 vp
Vastalause /kok, ps

Vastalause

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti muutettavaksi työttömyysturvalakia. Esityksen mukaan työttömyysetuuden maksamisen käynnistymisen yhteydessä asetettavalta omavastuuajalta maksettaisiin työttömyysetuutta peruspäivärahana, ansiopäivärahana tai työmarkkinatukena. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että yritystulojen sovittelussa sovittelu voidaan tehdä etuudensaajan ilmoittamien tietojen perusteella.

Esitetty väliaikainen muutos on perusteltu työntekijöiden toimeentulon parantamiseksi heidän tullessaan lomautetuiksi. Vastaava muutos työttömyysturvalakiin tehtiin ensimmäisenä korona-keväänä 2020.

Tuolloin vuonna 2020 ensimmäisten koronarajoitusten sulkiessa ravintoloita ja harrastuspaikkoja sovittiin kolmikannassa myös nopeammasta mahdollisuudesta lomauttaa. Nämä kaksi ensimmäisenä korona-keväänä annettua esitystä, työttömyysturvalain muutos (HE 38/2020 vp) ja työso-
pimuslain muutos (HE 26/2020 vp), nähtiin tuolloin sekä työnantajien että työntekijöiden vaikean tilanteen tasapuolisesti huomioivana ratkaisuna. Normaalin 14 päivän sijasta lomautus oli mahdollista toteuttaa viidessä päivässä, mutta vastaavasti työntekijä sai työttömyysturvaa heti lomautuksen alusta asti eli viiden päivän omavastuu-aika poistettiin.

Nyt hallitus ei kuitenkaan ole antanut samaan aikaan käsiteltävänä olevan työttömyysturvalain muutoksen kanssa esitystä, jolla otettaisiin käyttöön nopeampi lomauttaminen. Lomautusten poikkeussäännöt olisivat tarpeen, jotta konkurseilta vältytään ja työntekijöillä on työpaikka, johon palata.

Esitys on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, ja se olisi voimassa 28.2.2022 asti. Muutoksia sovellettaisiin 1.1.2022 alkaen. Esityksessä arvioidaan, että epidemiatilanteen kehityksen epävarmuus puoltaa esityksessä ehdotettujen poikkeusten määräaikaista ja lyhyttä kestoja.

Voimassaoloaika on hyvin lyhyt ottaen huomioon, että tällä hetkellä koronatilanne Suomessa on vakava ja THL on 18.1.2022 arvioinut, että nyt nähtävän tautitilanteen huippu voisi olla käsillä tammi—helmikuun vaihteessa. Onkin epätodennäköistä, että helmikuun loppuun mennessä tilanne työmarkkinoilla olisi palannut niin normaaliksi, että esityksessä ehdotetun kaltaisille toimille ei enää olisi tarvetta. Myös monet lausunnonantajat esittivät näkemyksensä, että lain voimassaoloaika tulisi pidentää. Nyt säädettävän lain voimassaoloaika tulisikin jatkaa toukokuun loppuun sen varmistamiseksi, että koronatilanteen jatkuessa vaikeana vielä helmikuun yli ei tarve säännösten jatkamiselle kuormita päätöksentekoa ja tilanne on etuudensaajille ennakoitavampi.

Lausuntopalautteen perusteella esitystä olisi syytä tarkentaa sen osalta, että omavastuun poiston tulee koskea vain tilanteita, joissa työntekijä lomautetaan. Tarkoituksena on vastata nimenomaisesti koronan aiheuttamiin, äkillisestä kysynnän vähentymisestä tms. aiheutuviin lyhytaikaisiin lomautuksiin.

Valiokunnan mietintö StVM 39/2021 vp
Vastalause /kok, ps

Esityksessä ei myöskään ehdoteta valtion rahoittavan omavastuuajalta maksettavien etuuksien kustannuksia, kuten aikaisemmin hyväksytyssä lakimuutoksessa. Nyt esitetään, että etuudet rahoitetaan työttömyysturvan yleisten rahoitusperiaatteiden mukaisesti eli Työllisyysrahaston, valtion ja työttömyyskassojen varoin. Useammassa lausunnoissa on nostettu esiin, että koska kyse on valtion yksipuolisesti esittämästä ratkaisusta, tulisi siitä aiheutuvat lisäkustannukset rahoittaa valtion toimesta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi voimaantulosäännös muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotukset)

että hyväksytään kaksi lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään toukokuuta 2022 saakka.

Lain 4 luvun 10 §:ää sovelletaan työttömyysetuuden maksamiseen sellaiselta työttömyysetuuden hakujaksolta, joka alkaa 1 päivä tammikuuta 2022 tai sen jälkeen, kuitenkin viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022.

Lain 5 luvun 13 §:ää ja 7 luvun 10 §:ää sovelletaan omavastuuajakaan jonka ensimmäinen päivä on 1 päivänä tammikuuta 2022 tai sen jälkeen, mutta ennen 1 päivää kesäkuuta 2022.

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen lomautusten nopeuttamisesta vuonna 2020 hyväksytyin aiemman esityksen (HE 26/2020 vp) mukaisesti.

2. Eduskunta edellyttää, että esityksestä koituvat lisäkustannukset korvataan valtion toimesta.

Helsingissä 25.1.2022

Mia Laiho kok
Pia Kauma kok
Kaisa Juuso ps
Petri Huru ps